

Examen HAVO 2008

tijdvak 2
woensdag 18 juni
9.00 - 12.00 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 27 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 78 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De koloniale relatie tussen Nederland(ers) en Nederlands-Indië

Gebruik bron 1.

Bij elk bronfragment past één van de volgende, in willekeurige volgorde staande, onderwerpen:

- 1 de Bersiap-tijd;
- 2 de Napoleontische oorlogen;
- 3 de Nieuw-Guinea kwestie;
- 4 de Japanse bezetting;
- 5 de Republiek Indonesië.

- 4p **1** Zet eerst de onderwerpen 1 tot en met 5 in chronologische volgorde van vroeger naar later. Verbind daarna aan elk onderwerp het bronfragment A tot en met E dat daarbij past. Doe het zo:
- 1 1e onderwerp in chronologische volgorde past bij (vul fragment in).
 - 2 2e onderwerp enz.

Johannes van den Bosch zorgde ervoor dat zoveel mogelijk groepen in Nederlands-Indië zouden meewerken bij de invoering van het Cultuurstelsel.

- 2p **2** Leg uit waardoor hij zijn systeem aantrekkelijk maakte:
- voor de Javaanse boeren en
 - voor de Javaanse regenten.

Gebruik bron 2.

Bij deze brief kun je de volgende conclusies trekken:

- 1 De brief is geschreven na invoering van het Cultuurstelsel.
- 2 De regent die de brief schrijft is enerzijds wel, anderzijds niet optimistisch over de mogelijkheid kritiek te uiten op het Nederlandse koloniale bestuur.

- 4p **3** Ondersteun elke conclusie met de bron.

In 1869 werd het Suezkanaal geopend voor de scheepvaart, waardoor de route van Nederland naar Nederlands-Indië sterk werd bekort.

- 2p **4** Leg uit welk gevolg dit had voor:
- de samenstelling van de Europese bevolking van Nederlands-Indië en
 - de Nederlands-Indische mengcultuur.

Gebruik bron 3.

Deze foto brengt het begrip tempo doeloe op een goede manier in beeld.

- 3p **5** Leg uit:
- wat het begrip tempo doeloe inhoudt en
 - met twee beeldelementen waarom deze foto geschikt is om het tempo doeloe gevoel weer te geven.

In 1880 werd door de Nederlandse regering de koelie-ordonnantie ingesteld.

- 3p **6** Leg uit:
- wat de koelie-ordonnantie inhield en
 - waardoor veel planters op Sumatra blij waren met deze ordonnantie en
 - waarom deze ordonnantie paste binnen het koloniale economische beleid.

De Nederlandse schrijver Ewald Vanvugt publiceerde in 1988 'Het Dubbele Gezicht van de Koloniaal'. Hij geeft in dit boek zijn kritiek op de rol van de Nederlanders in Nederlands-Indië na de invoering van de Ethische Politiek.

- 4p 7 Leg uit welke twee gezichten Ewald Vanvugt bedoelde, telkens met een voorbeeld van het optreden van de Nederlanders omstreeks 1900 in Nederlands-Indië.

Gebruik bron 4.

Snouck Hurgronje levert in deze tekst kritiek op het Nederlandse koloniale beleid.

- 4p 8 Licht dit toe door:
- twee punten van kritiek van Snouck Hurgronje op de Volksraad te noemen en
 - (zonder bron) per kritiekpunt uit te leggen of bij de herziening van de Volksraad in 1925 met deze kritiek rekening is gehouden.

Gebruik bron 5.

Bij deze bron doet een historicus de volgende beweringen:

- 1 Het is geen toeval dat de Japanners het soort incident dat in deze bron beschreven wordt, juist in drukke straten lieten plaatsvinden.
- 2 Dit soort incidenten heeft een grote invloed gehad op het Indonesisch nationalisme.

- 4p 9 Geef bij elke bewering de redenering weer die de historicus heeft gevolgd.

Een bewering:

De tweede 'politieke actie' leek voor Nederland eerst een succes, maar bleek later een mislukking.

- 2p 10 Leg dit uit.

In 1955 houdt Soekarno een redevoering in Bandung op een conferentie van Afrikaanse en Aziatische landen. Hierin zegt hij, dat velen onterecht denken dat het kolonialisme niet meer bestaat. Indonesië en andere landen hebben er nog altijd last van. Volgens Soekarno is de relatie tussen Indonesië en Nederland nog steeds koloniaal op *economisch* en *politiek* gebied.

- 4p 11 Geef bij elk van beide vormen van kolonialisme:
- een duidelijk voorbeeld dat Soekarno in gedachten gehad kan hebben bij zijn beschuldiging aan Nederland en
 - bij elk voorbeeld de daarbij passende reactie waarmee Soekarno na deze rede een einde probeerde te maken aan dit Nederlandse 'kolonialisme'.

Gebruik bron 6.

- 4p 12 Leg uit:
- waarom dit rapport is opgesteld door het ministerie van *binnenlandse zaken* en
 - welke politieke bedoeling Nederland met dit rapport heeft en
 - waardoor deze cijfers passen in het beleid dat Nederland in de jaren vijftig in Nieuw Guinea voert en
 - welke continuïteit er bestaat tussen dit beleid en het koloniale beleid in Nederlands-Indië omstreeks 1900.

Ten oorlog! Europese oorlogen 1789 - 1919. Oorlog als maatschappelijk fenomeen

Tijdens de Coalitieoorlogen werd in Frankrijk de algemene dienstplicht ingevoerd.

- 2p **13** Leg uit waarom dit volgens de Franse regering paste bij de revolutionaire idealen.

Gebruik bron 7.

Deze brief uit 1812 beschrijft de situatie in het leger van Napoleon.

- 2p **14** Maak dit met twee gegevens uit de bron aannemelijk.

Gebruik bron 7.

Een bewering:

De oorlogen van Napoleon hebben het Duitse nationalisme bevorderd.

- 2p **15** Ondersteun deze bewering met een argument uit de bron.

De volgende gebeurtenissen hebben te maken met de Krimoorlog en staan in willekeurige volgorde:

- 1 De vrede van Parijs wordt gesloten.
- 2 Groot-Brittannië en Frankrijk beginnen een blokkade van Rusland in de Oostzee en in de Zwarte Zee.
- 3 Het conservatief verbond tussen Oostenrijk en Rusland wordt verbroken.
- 4 Frankrijk en Groot-Brittannië landen met hun legers op de Krim.
- 5 Op het Wener Congres komt de Grote Alliantie tot stand.
- 6 Rusland bezet Moldavië en Walachije, Turkse grensgebieden aan de Donau.

- 2p **16** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdvolgorde, van vroeger naar later. Schrijf alleen de nummers op.

- 2p **17** Noem twee motieven voor de steun die tsaar Nicolaas I in 1853 bood aan de orthodoxe christenen in het Osmaanse Rijk.

Gebruik bron 8.

Uit deze bron kan een structurele oorzaak voor de Russische nederlaag in de Krimoorlog worden afgeleid.

- 2p **18** Noem deze oorzaak en leg uit waarom je de Krimoorlog daardoor een moderne oorlog kunt noemen.

Gebruik bron 9.

Deze bron beschrijft een fase in de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871.

- 4p **19** Licht dit toe door:
- aan te tonen dat deze tekst de oorlog ná de slag bij Sedan beschrijft en
 - twee redenen te noemen waarom deze tekst past bij de rol van de pers in deze oorlog.

Gebruik bron 9.

Een bewering:

Het Duitse leger is bij de opmars door België in 1914 zeer hard opgetreden tegen Belgische burgers. Deze bron uit 1870 geeft hiervoor een mogelijke verklaring.

- 3p **20** Licht deze bewering toe door:
- deze verklaring te geven en
 - (zonder bron) een gevolg voor Nederland van dit Duitse optreden te noemen.

Gebruik bron 10.

De Russische censuur kan deze prent in 1914 hebben verboden vanwege de rol die de tekenaar Rusland in deze prent geeft.

- 5p **21** Ondersteun deze bewering door:
- (met de prent) aan te geven welke rol de tekenaar aan elk land geeft en
 - daarmee aannemelijk te maken waarom deze prent door de Russische censuur kan zijn verboden.

Gebruik bron 11.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog publiceerden alle partijen artikelen en foto's in hun propagandacampagnes.

- 4p **22** Leg uit:
- (met de prentbriefkaart) welk beeld van de vijand met de bron wordt gegeven en
 - dat deze prentbriefkaart daar eigenlijk geen bewijs voor levert.

In de Eerste Wereldoorlog werd door alle partijen veel gebruik gemaakt van prentbriefkaarten die met de post verstuurd werden.

- 2p **23** Leg uit waarom dit kenmerkend is voor de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 12.

Uit bron 12 blijkt de veranderde opvatting over 'shellshock', een veel voorkomend verschijnsel in de Eerste Wereldoorlog.

- 2p **24** Noem die verandering en geef daarvoor een verklaring.

Gebruik bron 13.

Een bewering:

Uit deze bron blijkt dat in het leger de Britse klassenmaatschappij terug te vinden is.

- 2p **25** Toon dit aan.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik bron 12 en 13.

Stel: je doet onderzoek naar de ervaringen van frontsoldaten in de Eerste Wereldoorlog en je gebruikt bron 12 en 13. Je vraagt je af welke bron beter te gebruiken is voor je onderzoek.

- 2p **26** Leg uit welke bron je het meest bruikbaar vindt. Doe dat door, telkens met een argument, aan te geven welk van beide bronnen meer betrouwbare gegevens over de ervaringen van frontsoldaten bevat.

In november 1918 lieten de Duitse keizer en het opperbevel het sluiten van de wapenstilstand over aan de Duitse overgangsregering. Dit gaf aanleiding tot het ontstaan van de dolkstootlegende.

- 2p **27** Leg dit uit.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.